

Mihai Eminescu – scriitor european

Ion Popescu-Brădiceni

(continuare din pagina 4, Poarta Ecaterina) Ca operă în mișcare, opera eminesciană este un obiect artistic cu o structură dinamică precum de pildă s-a reconfigurat periodic/ciclic și cea a lui Paul Valéry. Constantin Noica a și inițiat o paralelă pe această dimensiune comparativă între „Caietele lui Eminescu și caietele lui Valéry”¹⁸. Și în unele, și în altele este vorba despre excesul asupra totului care „e gândul pur, gândul hrănit din propria sa substanță, sau din vecinătățile lui imediate, sufletul și trupul”¹⁹. Paul Valéry trăia pe jumătate într-o lume fantastică, al cărei găinaț îi cădea pe caiete. Paginile manuscrisului eminescian exercită o magie care, spre deosebire de cazul celor 29 de tomuri ale lui Valéry, nu poate fi pierdută. Și totuși se va fi lăsat interesat ca și/precum Valéry de număr, timp, teoria actului, de stări, esențe, elemente, căile spiritului; la rândul-i de „teoria ecuațiunii universale sau a raporturilor constante între finit și infinit”, de economie, de credit mobilier și imobilier, de speculațiile de bursă. Însemnările lui Valéry erau ale unui străin (*M. Teste: Teste ou Vie de celui qui se voit vivre*, stă scris în tomul X, pagini 254); însemnările lui Eminescu sunt „mai degrabă ale gândului întors asupra lui însuși”²⁰. În felul său ar putea apărea și Eminescu drept un creier gânditor, ca și Valéry. Dar e un creier într-un om, sub o vibrație umană față de tot ce e cultură. Peste tot în filele acestor caiete eminesciene sunt însă armele vieții unui om adevărat, cum nu sunt în caietele lui Valéry, unde e vorba de o umbră.

Incitantă punere în oglindă a jurnalelor celor doi scriitori mi-a oferit, în palmă, continuarea eseului de față. M. Teste (umbra lui Valéry) nu e decât... Valéry în versiunea lui absolută. De ce n-ar avea și Eminescu umbra sa, care uneori se va fi numit Dionis, alteori Ieronim? Constantin Noica atrage, de data aceasta,

într-un triunghi hermeneutic, epistemologic, și caietele lui Leonardo da Vinci, despre care, de altfel, Paul Valéry a și redactat, cu o nobilă emoție sugrumată, o „introducere în metodă”²¹. Întresuirea lui Eminescu – subliniază autorul tratatului de ontologie intitulat „Devenirea întru ființă”²² îi conferă geniului (hiperionic) românesc alură... brâncușiană (deci nu europeană ci transeuropeană, adică mondială). „Căci dacă unul e poet – se conchide în „articolul” noicanian – celălalt pictor, unul un om de gândire speculativă, celălalt om de gândire practic-tehnică, unul rătăcitor prin cultură, celălalt rătăcitor prin natură, amândoi au ceva dintr-un *uomo universale*”. Este acea singură universalitate, care în adânc îi e dată omului: deschiderea, pietatea față de tot. Pentru Leonardo, tot însemna experiența respectiv natura, în timp ce pentru Eminescu reprezintă viața spiritului, respectiv cultura.

Dar acest „tot” este absolutul; este „adâncă sete a formelor perfecte”, despre care Rosa del Conte a elaborat o monografie rotundă și îndrăzneată, care s-a publicat înaintea celei a lui Alain Guillerrou. Acest tot a fost „tradus” de profesoara de literatură română de la Universitatea din Roma prin „*Timpul – Demiurg, responsabil al dramei existențiale și Absolutul înțeles ca Eternitate; devenirea ca structură a Timpului; Poezia biruind Timpul și poetul – profet; sentimentul duratei și ambivalența timpului psihologic; evaziunea din Timp și unitatea cosmică; dragostea ca o chemare a Absolutului*”²³. Înșirui câteva considerații concludente ale Rosei del Conte care vin în sprijinul europenității „figurii” lui Mihai Eminescu, una emblematică a continentului „figurii” lui Mihai Eminescu, una emblematică a continentului, care „reflectă drama existențială în aspectul ei cel mai modern...”²⁴.

3. Concluzii. Precursori ai simbolismului. Văzând în Eminescu o sinteză fericită, culmea unui proces de asimilare a mării poezii europene, început în România o dată cu epoca modernă, nu uit să revendic în continuitatea adecvată arhaicitatea cântecului său, ontologic și abisal, selectiv și transactual. Europei tragice, în plină transmutație a valorilor, deși fiind încă moștenitoarea miracolului grec, Eminescu i-a suprapus cultura folclorică a țării sale. „*Hyperionul său este, de pildă soarele grec altoit pe mitul popular al Zburătorului*” – crede Svetlana Paleologu Matta – și chiar așa stau lucrurile.²⁵

În viziunea lui Matei Călinescu, lui Mihai Eminescu i se datorează, în spațiul literaturii române moderne, deplina libertate a imaginației constructive. Rolul lui Mihai Eminescu este identic cu cel al lui Charles Baudelaire în literatura modernă franceză. Dar, cum marele scriitor junimist aparține momentului intelectual european dominat de Schopenhauer (vezi „Lumea ca voință și reprezentare”), a cărui filosofie antiromantică avea să impună noua paradigmă antiistorică pretutindeni, Eminescu însuși s-a manifestat ca adept al unei purități de esență muzicală. Așa că o afirmație *pro domo* a lui Emil Manu ni se relevă cu atât mai potrivită. Poetul român este realmente „un precursor al simbolismului”²⁶ deși funciar a rămas un neoclasic. Matei Călinescu consideră că Eminescu a avut în epocă postura lui Edgar Poe²⁷.

Roxana Sorescu a și identificat *de ipso et de facto* „o similitudine a motivelor și a sensurilor simbolice de natură a ne face să stabilim poetului român o altă familie spirituală decât aceea cu care ne-au familiarizat studiile de până acum”²⁸. O familie din care reamintim, cu acest prilej, și pe Novalis, Einstein, Shakespeare, Ivan Krasco, László Galdi, Kim So-Wol, Ariwara no Narihira, Junus Emre, ș.a.

Note bibliografice:

18. Noica, Constantin, op.cit, pp. 167-177;
19. Idem, ibidem;
20. Ibidem;
21. Vezi Valéry, Paul: Introducere în metoda lui Leonardo da Vinci; în românește de Șerban Foarță, laureat pentru poezie al Atelierului Național de Poezie „Serile la Brădiceni”, în 2007; editura Meridiane, București, 1969;
22. Vezi Noica, Constantin: Devenirea întru ființă; Editura Științifică și enciclopedică, București, 1981;
23. Del Conte, Rosa: Eminescu despre Absolut; editura Dacia, Cluj-Napoca, 2003; vezi postfața lui Mircea Eliade „Eminescu sau despre Absolut”, pp. 462-468;
24. Idem, ibidem; vezi „Cuvânt înainte”, pp. 26-29;
25. Paleologu-Matta, Svetlana: Eminescu și abisul ontologic; editura Augusta Artpress, 2007; consilier editorial Adrian Dinu Rachieru (de asemenea laureat pentru „critica poeziei al Atelierului Național de Poezie „Serile la Brădiceni”, în 2007), Timișoara, 2007, p.20;
26. Manu, Emil: Istoria poeziei românești moderne și moderniste. Volumul I, editura Curtea Veche, București, 2004, pp. 15-29;
27. Călinescu, Matei: Conceptul modern de poezie. De la romantism la avangardă; editura Paralela 45, Pitești, 2005, pp. 183-184;
28. Sorescu, Roxana: Lumea repovestită; editura Eminescu, București, 2000, p. 206.

Pagina 6 (Bastionul Țesătorilor):

Ela Iakab, Mihai Eminescu, nomadul cosmogonic

Traseul de lectură:

